

יט לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית
 יהוה אלהיך לכל-גדר כי תועבת יהוה
 אלהיך גם-שניהם: ס לא-תשיך לאחיוך
 רש"י

(יט) אתנן זונה. נתן לה טלה נאמנה פסול להקרבה: ומחיר כלב. החליף שה נכלל: גם שניהם. לרבות שנייהם (נבא קמא סה:), כגון חטים ועשאו סלת: (כ) לא תשיך. אזהרה ללוה שלא יתן רבית למלוה (נבא מניעא עה:), ולאח"כ אזהרה למלוה, אף פספף לא תפן לו פנשף (ויקרא יאוצר החכמה)
 כה, לו. ספרי (סג):

העמק דבר

מאחרי ה'. אבל נגד זה, לאו ד"לא תהיה קדשה ולא יהיה קדש" מיוחד רק בשפחה ועבד משום פריצות בביאה, ולא בעובד כוכבים ועובדת כוכבים, והיינו משום שאין בהם הפקרות בביאה כמו עבדים שמרבים זמה, כדאיתא בפסחים (קיג,ב) 'חמשה דברים צוה כנען את בניו וכו'⁸², ושפחות דפריצא ושכיחא טובא, כדאיתא בגיטין פרק א' (יג,א)⁸³, ומשום הכי נקראו "קדש וקדשה"⁸³. {ולפי זה הפירוש מבואר שנשיאת אשה ישראלית לעבד, וישראל לשפחה⁸⁴, אסור מהתורה, והכי מבואר בחולין (קיד,ב), יעו"ש⁸⁵. אבל דעת

הרמב"ם אינו כן, ופירוש "קדשה וקדש" - מופקר לזנות⁸⁶, ואין כאן מקום. (יט) גם שניהם: הוראת זה הלשון ביארנו לעיל (כב,כב) - לדמות דבר שאינו פשוט כל כך לדבר הפשוט יותר⁸⁷. והכי נמי "אתנן זונה" הדבר מובן שהוא תועבה, באשר זנות הוא ראש כל תועבה, אבל "מחיר כלב"⁸⁸ אינו דבר מושכל אלינו מפני מה הוא תועבה, ובמה כלב גרוע מחזיר ושאר דבר טמא, ואמאי מחירו גרוע מכל דבר. על זה ביארה התורה ד"גם שניהם" - שוין בשם "תועבה"⁸⁹. ועל כרחך יש בזה סיבה רוחנית ברוח חיים של כלב, ומשום

⁸². 'אהבו זה את זה, אהבו את הגזל, אהבו את הזימה, שנאו את אדוניכם ואל תדברו אמת'.
⁸³. 'עבדא בהפקירא נחא ליה - זילא ליה, שכיחא ליה, פריצא ליה'.⁸³. ועיין בכל זה בספר 'שערי אהרן' על-אתר. ⁸⁴. 'אע"פ שגם בזה וגם בזה הקידושין אינם תופסים'.⁸⁵ ... משום דאיכא למימר, עבד בן שפחה (כנענית, והוא) אחי משוחררת (שאחותו מאמו נשתחררה ונהייתה בת חורין) יוכיח, שאסור פרי עם פרי (העבד שהוא 'פרי' האם השפחה אסור לבוא על אחותו המשוחררת, שאף היא 'פרי' האם השפחה).⁸⁶ הלכות אישות (א,ד): קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק, אם רצה הוא והיא - נותן לה שכרה ובוועל אותה על אם הדרך והולך, וזו היא הנקראת "קדשה". משניתנה תורה - נאסרה הקדשה, שנאמר "לא תהיה קדשה מבנות ישראל". לפיכך כל הבוועל אשה לשם זנות בלא קידושין - לוקה מן התורה לפי שבעל קדשה (עכ"ל). ועיין שם בראב"ד הטוען כי אין איסור "קדשה" אלא אצל מי שמפקירה את עצמה לכל אדם, ואילו המייחדת את עצמה לאיש מסוים בלא קידושין יש לה דין 'פילגש' האמורה בתורה. ועיין עוד ברמב"ם הלכות נערה בתולה (ב,יז), וכן הלכות איסורי ביאה (יב,ג). ⁸⁷. כאשר הפירוש הזה בנוי על משמעות "גם" - לרבות, דהיינו חידוש עוד יותר גדול. ⁸⁸. שהכוונה היא שהחליף שה בכלב, שאסור להקריב את השה הזה. ⁸⁹. כך פירש הרמב"ן, וז"ל: וטעם "גם שניהם" - בעבור שהאחד באמת תועבה גדולה והוא האתנן, כי בו נעשתה תועבת הזימה, אמר שגם שניהם יתעב ה'. וכמוהו (משלי יז,טו) "מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת ה' גם שניהם" - יתלה הקטן בגדול. וכן (לעיל כב,כב) "ומתו גם שניהם" כמו שפירשתי שם. ובהמשך מפרש הרמב"ן אחרת את המושג "גם שניהם", וז"ל: או טעמו, שהזהיר כבר על פסולי

העמק דבר

הכי מחירו "תועבה" ואסור להקרבה⁹⁰.
 (הרחב דבר⁹¹: ומצאנו מאמר תמוה במסכת ראש השנה (ד,א) "נצבה שגל לימינך בכתם אופיר" (תהלים מה,י) - בשכר שחביבה תורה לישראל כשגל (ככלכתא) לעובדי כוכבים זכיתם לכתם אופיר. והמשל תמוה. והענין, דשונה אהבת שני הדברים הללו שאינו מושג למי שאינו שקוע באהבה זו. ולא כמו כל אהבות שהמה מובנים לכל בני אדם, אע"ג שאין כל האדם שוין בטבען, וזה אוהב דבר זה יותר וזה אוהב דבר זה ביותר, אבל מ"מ הכל מבינין סוג אהבה של דבר. מה שאין כן אהבת התורה לישראל מה שמתקשר ההוגה בה באהבה ושוגה בה, וכן אהבת הכלכתא לאומות העולם השוגים בה מה שהוא משוקץ ומתועב בעיני האדם שאין לו אהבה זו, המה דברים נפלאים⁹². ומזה יש להבין ולהשכיל כי דבר רוחני יצוק בהם. היינו, אורייתא וישראל כולא חד, משום הכי

בהגות ישראל בתורה מתקשר בה, כמו בן המתקשר באמו בשעה שמדבר בה. וכן רוח הכלב עם אומות העולם השוגים בה. והכי קאמר, 'בשכר שחביבה תורה לישראל' באותו אופן נעלה שאינו מושכל לדעת אנושי, כמו אהבת כלכתא וכו'.
 (עד כאן הרחב דבר).
 (כ) לא תשיך⁹³ וגו': ריבוי הלשון⁹⁴ מורה⁹⁵ על המבואר בשאלות שאלתא מ"ב דלשון "לא תשיך" משמעו 'לא תאכיל איסור'⁹⁶ שמכונה⁹⁷ בלשון הקודש 'נשיכה'⁹⁸, כמו דכתיב בספר מיכה (ג,ה) "כה אמר ה' על הנביאים המתעים את עמי הנושכים בשיניהם וקראו שלום"⁹⁹, ופירש בתרגום יונתן "מאן דמוכיל להון"¹⁰⁰, והוא לשון מגונה על אכילה מאוסה. וכן הוא לשון גמרא עבודה זרה (לה,ב) 'איבו הוי מנכית ואכיל פת אבי מצרי', ופירש רש"י 'מנכית' - נושך¹⁰¹.
 וכך משמעות מקרא זה: "לא תשיך לאחיך" - לא תאכיל איסור, והדר מפרש המקרא

הקרוב במומין, ואמר בהם (לעיל יז,א) "לא תזבח לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע, כי תועבת ה' אלהיך הוא", הוסיף בכאן לומר כי גם האתנן והמחיר שגופם תמים גם הם תועבת ה' אלהיך כמותם. והוא הנכון. ⁹⁰ ובספר החינוך (מצוה תקע"א) כתב טעם בזה בגלל שהכלבים עזי נפש (ישעיה נז,יא), עיי"ש. וב'משך חכמה' כתב שהכלב היה מיוחד לזנות, עיי"ש. ⁹¹ בקטע זה ב'הרחב דבר' יביא רבינו סברא דנפשיה אודות הכלב אשר מחירו הוא 'תועבה'.
⁹² מלשון 'פלא' - בלתי מובנים. ⁹³ אחרי שכבר למדנו (ויקרא כה,לז) "את כספך לא תתן לו בנשך, ובמרבית לא תתן אכלך" (אזהרה למלוה), וזאת אחרי (שם פסוק ל"ו) "אל תקח מאתו נשך ותרבית", קובע רש"י לפסוקנו 'אזהרה ללוה', כך שאין בעיה של פסוק מיותר. "לא תשיך" מבנין ההפעיל מוסב על הלוה, באשר בנתינת ריבית הוא גורם לכך שהמלוה נושך אותו. גם רבינו מפרש "תשיך" מבנין ההפעיל, אבל מייחס משמעות אחרת למלה "נשך". ⁹⁴ בפסוקנו, "לא תשיך... נשך כסף, נשך אוכל, נשך כל דבר אשר ישך". ⁹⁵ מלבד פשוטו של הפסוק העוסק באיסור ריבית. ⁹⁶ כלומר, לא תגרום לו לאכול, כאשר משמעות "נשיכה" היא - אכילה (אסורה). ⁹⁷ האכילה האסורה. ⁹⁸ לעומת 'אכילה' של דבר המותר (וקשה על רבינו ממקראות מפורשים, כגון "לא תאכלו כל תועבה" וכדו'). ⁹⁹ רש"י פירש: ואוכלים בשור בהמות פטומות, שמאכילים אותם עמי הטועים אחריהם. ואילו הרד"ק מפרש: הם מחליקים להם לשונם, וקוראים להם שלום... והם בחלקת שפתיים נושכים אותם בשיניהם, כלומר מריעים להם. אך רבינו הולך בעקבות התרגום יונתן. ¹⁰⁰ לשון התרגום "כדנן אמר ה' על נביא דשקרא דמטען ית עמי, דמן מוכיל להון שרון דבסר מתנבן עלוהי שלמא"... ¹⁰¹ וקשה קצת דוקא משם על רבינו, כאשר גם נאמר 'ואכיל', משמע אפוא ש'מנכית' (אותו מפרש רבינו מלשון נשיכה) בלבד אינו אכילה, וצ"ע.